

Kosovo

1) Území Kosova a jeho historie

Kosovo je autonomní oblastí patřící Srbsku (ale jeho přesné postavení v rámci Srbska je předmětem konfliktu). Nachází se na jihu státu při hranici s Makedonií, Albánií a Černou Horou. Jedná se o území o rozloze 10 887 km², které tvoří převážně planiny o nadmořské výšce kolem 500 m.n.m. Tato oblast je velice bohatá na přírodní zdroje (Pb, Zn, Ag, Ni, Co, bauxit, ložiska uhlí a železné rudy) a někteří autoři (např. Chris Hedges z NY Times) dokonce tvrdí, že válka o Kosovo se vedla hlavně

kvůli kontrole nad doly. Kosovo je rozděleno do 30 správních území. Administrativním centrem a největším městem je Priština, dalšími většími městy jsou Prizren, Pec, Mitrovica nebo Djakovica. Počet obyvatel Kosova je podle odhadu (OSCE, 2001) asi 2,4 mil. obyvatel. Přesná čísla nejsou známa, protože poslední dvě sčítání se konala v letech 1981 a 1991. Skutečný počet Albánců bude pravděpodobně vyšší. V Kosovu žije převážná většina Albánců (88 %), Srbové tvoří největší menšinu (7 %). Na území žijí i menšiny Turků (1 %), Bosenských muslimů (1,9 %) a Rómů (1,7 %).

Území Kosova bylo ve středověku součástí Srbského království, které bylo po bitvě na Kosově poli (28. 6. 1389) ovládnuto Osmanskou říší. Postupem času začalo docházet k mnoha protitureckým povstáním, která však byly neúspěšná, a proto v 16. - 18. století opustilo zemi velké množství srbských obyvatel a místo nich se zde usadili albánští muslimové. Roku 1918 se oblast stala součástí Jugoslávie. V letech 1941-1944 byla většina území Kosova formálně přičleněna k Albánii (součást Velké Albánie pod italskou správou). V této době opustili oblast další srbské obyvatelé. Po obnovení Jugoslávie v roce 1945 zde byla v září 1945 vytvořena autonomní oblast Kosovo-Metohija (názvy dvou kotlin tvořících oblast Kosova). V 60. a 70. letech dochází k dalšímu posílení autonomie oblasti v rámci Jugoslávie. Kosovo se stalo až jakousi federativní republikou - mělo svou vlastní ústavu, zákonodárny orgán a vládu a dokonce právo uzavírat mezinárodní smlouvy. V roce 1980 zemřel jugoslávský prezident Tito, který dlouhá léta dokázal udržet Jugoslávii jako jeden stát skládající se z mnoha jednotlivých etnik. Některé národy se po jeho smrti snaží využít příležitosti a začínají usilovat o nezávislost. V Kosovu dochází k povstáním a nepokojům

albánského obyvatelstva, které žádá vytvoření republiky. Celá 80. léta jsou poznamenána útoky Albánců a následnými zákroky srbských ozbrojených sil proti separatistům.

2) Příčiny konfliktu

a) v Kosovu spolu žijí dvě rozdílné etnické skupiny - Albánci odvozují svůj původ od ilyrských kmenů, kteří jsou prý původními obyvateli této oblasti, Srbové jsou jižní Slované; tyto dva národy se vyvíjely odlišně a tak příslušnost k jiným etnikům s sebou přináší jiný pohled na svět, jiné hodnoty a tradice či jiné životní priority, pro dva odlišné národy je tak velmi těžké se shodnout a přijmout argumenty toho druhého či dosáhnout společného kompromisu

b) rozdílná náboženství - Srbsko je státem, ve kterém má největší zastoupení mezi věřícími pravoslavná církev. Na území Kosova však žijí převážně Albánci, kteří jsou muslimského vyznání. Podle autorů článku Religion in Kosovo ale nehrálo náboženství při vzniku konfliktu zase tak velkou roli. Muslimští vůdcové do jednání většinou nezasahovali. Prezident Slobodan Milošević však použil pro získání větší kontroly nad Kosovem argument, že albánští muslimové utlačují křesťanské věřící a ničí srbské kláštery. Srbové jsou na Kosovo obzvláště citliví, protože se zde nachází mnoho klášterů a kulturních objektů, které spojují se svou historií a národní identitou (1 400 míst je označeno jako kulturně důležité a 162 jako velmi důležité). Významnými místy jsou hlavně města Pec (od r. 1346 sídlo srbského pravoslavného patriarchy), Decan (klášter se sarkofágem srbského vůdce Stefana Dekanskiho) a Prizren (palác Dekanskiho syna Stefana Dušana).

c) rozdílné názory na postavení Kosova v rámci Srbska - kosovští Albánci usilují o nezávislost a vyhlášení samostatné republiky, Srbové se z výše uvedených důvodů nechtějí této oblasti vzdát; redaktor a komentátor Michael Ignatieff tvrdí, že Milošević se nemohl vzdát Kosova také z toho důvodu, že by ztratil podporu u svých voličů. Svou kandidaturu a vládu totiž založil na myšlence obrany srbských minorit v okolních státech a v Kosovu je tato srbská menšina nejzřetelnější, proto by se blamoval tím, že by Kosovo a s ním i jeho srbské obyvatele "vydal do rukou" Albáncům; tento autor také zastává názor, že jestliže tyto národy mezi sebou dokázaly žít v minulosti v míru, nejedná se nyní o válku o přežití, nýbrž o hodnoty

3) Historie konfliktu

V 80. letech se začali albánští obyvatelé bouřit a požadovali vytvoření nezávislé kosovské republiky. Srbská vlády se snažila udržet území pod svou kontrolou, postupně docházelo

k omezování práv autonomie i albánských občanů. V roce 1988 rozpustil předseda komunistické strany Srbska Slobodan Milošević kosovskou vládu a na místa v čele oblasti dosadil politiky, kteří podléhali jeho vlivu. Došlo k mnoha povstáním a demonstracím a v únoru následujícího roku bylo dokonce nutno vyhlásit v oblasti výjimečný stav. O měsíc později odhlasoval kosovský parlament pod nátlakem ústavní dodatky omezující autonomii. 2. 6. 1990 vyhlásují albánští poslanci prohlašují Kosovo republikou v rámci Jugoslávie. Srbsko však Kosovo jako samostatný stát nikdy neuznalo. Naopak dochází spíše k útlaku albánských muslimů - mnoho lidí je propuštěno z práce (hlavně elity společenského života - novináři, učitelé, představitelé samosprávy, jsou zrušeny televizní stanice a noviny), vyučování v albánštině je omezováno ve školách. V roce 1991 přebírá pravomoci kosovského parlamentu srbský sídlící v Bělehradě a Kosovo je tak po dlouhých letech autonomie řízeno z hlavního města státu. Roku 1992 je v ilegálních volbách zvolen nový prezident Kosova Ibrahim Rugova. O dva roky později vzniká Kosovská osvobozenecská armáda (UÇK), která bojuje proti srbské armádě a policii, které pomáhají kontrolovat oblast. Cílem jsou však i srbští obyvatelé. Tato armáda je financována především Albánci žijícími v zahraničí, kteří tak podporují hnutí příslušníků svého národa. Nutno podotknout, že se jasně prokázalo, že UÇK je napojena na organizovaný zločin a jeho pomocí získává nemalé prostředky. Tato skutečnost byla zřejmá již v době bombardování Jugoslávie, ale NATO (USA) se rozhodlo, že nadcházejícím konfliktu budou Albánci (UÇK) ti dobří. Postupně dochází k dalším střetům, při kterých umírají na obou stranách i civilisté. V září roku 1998 je do oblasti vyslán americký vyjednaváč Richard Holbrooke, aby pomohl vyřešit situaci, která znovu hrozila rozdmýchat konflikt na celém Balkáně. Jednání jsou obtížná, protože Srbové považují příslušníky UÇK za teroristy, se kterými se vyjednávat nemá, kosovští Albánci zase tvrdí, že je Milošević schválně utlačuje. Nakonec je do oblasti poslána ověřovací mise složená z pracovníků Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě. Tato mise ale nepřinesla žádné výsledky a nedokázala zabránit dalším masakrům na obou stranách. V únoru a březnu 1999 probíhají na francouzském zámku Rambouillet jednání o uspořádání v Kosovu. Kosovští zástupci nakonec podepisují dohodu, která ponechává Kosovo jako část Srbska, ale navrácí mu ztracenou autonomii a práva. Jugoslávská strana vedená Miloševićem Západem navrženou dohodu odmítá. Otázkou je, zda Albánci opravdu chtěli tuto smlouvu přijmout nebo podepsali jen proto, aby proti Miloševićovi zasáhlo NATO a oni se tak dočkali splnění svého plánu o příchodu vojáků do Kosova a "osvobození" od Srbska. 24. 3. 1999 zahájilo NATO první raketové útoky proti Jugoslávii, které však paradoxně poskytly výmluvu prezidentu Miloševićovi pro etnické čistky a vyhánění Albánců z Kosova - prý utíkají před bombami a ne

pod hrozbou smrti ze strany jeho vojáků. 3. 6. 1999 Bělehrad přijal mírový plán spojenců a Ruska. Do Kosova přicházejí vojáci KFOR dohlížet na pořádek, odzbrojit bojovníky na obou stranách a zabránit dalšímu vyhánění Albánců. Tyto úkoly se jim však daří jen zčásti a uklidnění situace v oblasti bude pravděpodobně ještě trvat.

Bombardování se s odstupem času neukázalo jako nejlepší prostředek k dosažení mírových cílů. Země byla velmi zničena - bylo zbořeno mnoho továren, elektráren a dalších strategických objektů (mostů, silnic a železnic). Bylo zabito mnoho civilních obyvatel, jak Srbů tak Albánců, které vlastně spojenci chránili. Země se z tohoto zásahu bude ještě dlouho vzpamatovávat a vzájemnou nevraživost mezi dvěma etnickými skupinami stejně útoky nevyřešily, naopak spíše ještě prohloubily, protože se mnoho Srbů cítí ukřivděno. Prezident Slobodan Milošević a někteří jeho spolupracovníci byli v květnu roku 1999 obviněni žalobkyní soudního tribunálu v Haagu Louise Arbourovou z válečných zločinů.

Události po ukončení bombardování nabraly u obou účastníků konfliktu různý směr, zatímco v Srbu zvítězila opozice vedená Vojislavem Koštunicou a země se vydala cestou demokratických reforem – Milošević i jiní srbští představitelé byli vydáni soudu do Haagu, stínem je jen atentát na srbského premiéra Zorana Djindjiče, ale ten byl pravděpodobně motivován vnitrosrbskými poměry a nebyl až tak úzce spjat s Kosovem. Situace v samotném Kosovu je velmi odlišná, „bojovníci“ z UÇK ovládli klíčové posty v místních samosprávách a vydali se cestou vyhánění Srbů, ale i Rómů, Černohorců a Bosňáků. UÇK se dokonce pokusila přenést nepokoje do sousedního Srbska a Makedonie, ve které je situace zvláště napjatá. Kosovo je rozděleno mírovými silami na několik sektorů, ale příslušníci OSN proti UÇK v podstatě nic nezmůžou, neboť mají ne docela jasné pravomoci, ale hlavně se bojí vyprovokování Albánců a následné eskalace napětí.

4) Charakteristika stran konfliktu

Mediální obraz konfliktu se zdá být jednoduchý. Staví proti sobě kosovské Albánci usilující o separaci od Srbska na straně jedné a srbské obyvatele kosovské provincie, resp. velkosrbské nacionalisty ze samotného Srbska na straně druhé. Skutečnost ale, jak už to bývá, tak jednoznačně černobílá není. Pokud se podíváme na jednotlivé aktéry podrobněji, začnou nám na povrch vystupovat další detaily a situace se bude jevit komplikovanější.

Tak například ne všichni kosovští Albánci usilují o nezávislost se stejnou vehemencí. Je sice pravda, že v průběhu konfliktu a zejména v důsledku jeho eskalace narostla nebývale podpora radikálů sdružených pod hlavičkou UÇK. O tom, že její kořeny pevně tkví v organizovaném zločinu, dnes už nikdo nepochybuje. Otázkou zůstává její místo v síti mezinárodního

terorismu. Že si její metody mnohdy nezdají s metodami bin Ládinovými je zřejmé, ovšem v dnešní době se jakýkoliv separatismus automaticky označuje jako terorismus (viz čechenský konflikt) a významy obou pojmů v myslech mnoha lidí začaly splývat.

Dříve měl však v kosovských záležitostech dlouho hlavní slovo Demokratický svaz Kosova Ibrahima Rugovi. Pozice tohoto albánského intelektuála by se dala přirovnat k postavení V. Havla v české politice 90. let. Pro Západ byl ztělesněním nenásilného boje za národní emancipaci a demokracii, ale v domácím prostředí postupně autoritu ztrácel. Jeho cílem nebyla úplná nezávislost, ale návrat ke stavu před zrušením autonomie. Pod jeho vedením kosovští Albánci budovali paralelní systém školství, zdravotnictví, sociální péče a zárodky místní správy. Tento „kosovský Gándhí“ odmítal násilí i v době vyhrocených etnických čistek, což mu přineslo ztrátu podpory od vlastních spoluobčanů, kteří stále více naslouchali bojovnému tónu Adema Deciho, jednoho z vůdců UÇK a politického odpůrce Rugovi. Přesto zůstává Rugova „prezidentem“ provincie a pro Západ je i nadále zárukou a nadějí pro demokratický vývoj multietnického Kosova. Jeho skutečný vliv na tamní dění je však zřejmě mizivý.

K prvním útokům UÇK došlo pět měsíců po podpisu Daytonské dohody (smlouva z 21. listopadu 1995, ukončila válku v Bosně a Hercegovině). Kosovští Albánci pohlíželi závistivě na sever. Mezinárodní společenství přislíbilo Bosně a Hercegovině 5 miliard dolarů na obnovu země, zatímco Albánci, kteří byli Miloševićovou první obětí, nedostali nic. Radikální Albánci tvrdili, že pokud zůstanou v nečinnosti, okolní svět je nevezme na vědomí, Miloševićův režim jim bude i nadále upírat jejich práva a jeho represivní režim zůstane nedotčen.

Na jaře 1996 UÇK ještě nebyla organizovanou silou. Její příslušníci tvořili malé skupiny, rekrutující se z velké masy venkovského obyvatelstva, které mělo v Kosovu minimální politický vliv. Tím, že se chopila teroristických metod, hodila Rugovovu vedení rukavici. Taktika ozbrojené konfrontace musela nevyhnutelně vyvolat odvetná opatření ze strany srbských bezpečnostních sil, což na oplátku přinášelo větší podporu pro UÇK. Mnoho mladých Albánců, unavených Rugovovou nečinností, proto podpořilo „muže se zbraněmi“.

Rovněž srbský tábor nebyl tak jednotný, jak jej prezentovala média. Zejména v jejich očích byl srbský národ příčinou všeho zla na Balkáně. Ve skutečnosti poslední dva roky před vypuknutím konfliktu s kosovskými Albánci sílila v Srbsku demokratická opozice proti Miloševićovu režimu. Jejím ztělesněním se stal černohorský prezident Milo Djukanovič, jehož široká podpora se bohužel rozplynula zásluhou obratné prorežimní propagandy

zaměřené proti opozici a vystupňované po zahájení bombardování ze strany Severoatlantické aliance. Velitelé NATO od počátku operace opakovaně ujišťovali veřejnost, že bojují proti Miloševičovi a jeho režimu, nikoli proti srbskému národu. Srbové, kteří měli podle všech předpokladů Miloševiče opustit, se za svého prezidenta zprvu postavili, čímž mu umožnili zničit přes noc většinu nezávislých sdělovacích prostředků. Srbové se sjednotili v odporu proti tažení NATO, které přirovnávali k nacistickému bombardování Bělehradu v roce 1941. I největší a nejzarytější Miloševičovi odpůrci se shodovali na tom, že operace NATO je přinejlepším nepřiměřená a přinejhorším nemorální.

5) Síly a události mimo region, ovlivňující vývoj sporu

V následující kapitole si rozebereme situaci v některých sousedních zemích a politiku velmocí, které do konfliktu výraznou měrou zasáhly. Boj za nezávislost Kosova vyvolal dohady o oživení myšlenky Velké Albánie, která by v jednom státě zahrnovala pokud možno veškeré albánské etnikum na Balkáně. Proto byla s velkým napětím očekávána reakce Albánie na dění při její severovýchodní hranici. V létě 1997 však chaos postihl i samotnou Albánii, když se po krachu několika obrovských projektů pyramidových investic zhroutila vláda pravicového prezidenta Saliho Beriši. Mezi příznivci Berišovi Demokratické strany a příznivci Socialistické strany, vedené Fatosem Nanem, propukly boje. Mocenské vakuum zaplnily bandy kriminálních živlů, které rozpoutaly teror na civilním obyvatelstvu a rabovaly ve zbrojních skladech demoralizované albánské armády. Velká část tohoto vojenského materiálu si přes západní, albánské oblasti sousední Makedonie, kde mezitím narůstala podpora pro UÇK, našla cestu do Kosova.

Konflikt v Kosovu nastolil ještě jeden problém. Miloševič během jugoslávské krize spoléhal na neochvějnou podporu Černé Hory, malé sesterské republiky Srbska ve zbytkové Jugoslávii. Mnozí Černohorci ale pokládali války v Chorvatsku a v Bosně a Hercegovině za srbskou záležitost. Protože však žili se Srby ve federaci, museli snášet sankce i izolaci ve stejné míře jako oni. Slované v Černé Hoře jsou rozděleni na ty, kteří věří, že jsou etnicky i historicky svázáni se Srby, a na ty, kdo pokládají černohorskou identitu za odlišnou od srbské. Černohorský premiér, mladý reformátor Milo Djukanovič, vytvořil širokou koalici, poháněnou rostoucí záští proti Miloševičovi a federální vládě. V říjnu 1997 byl Djukanovič zvolen prezidentem Černé Hory. Poprvé od roku 1989 se tak Miloševičovi postavil protivník, který mohl fakticky omezit jeho manévrovací prostor. Miloševič, který si pohrával s myšlenkou, že vyprovokuje v této malé republice občanskou válku, aby svého soka svrhl, byl Djukanovičovou otevřenou kritikou a vřelými vztahy se Západem silně popuzen.

Samostatnou kapitolu v kosovském konfliktu tvoří Makedonie, nejslabší a nejkřehčí ze všech nově vzniklých států v balkánském prostoru. Nejpalčivějším problémem Makedonie byla, a stále je, její silná albánská menšina, která čítá přibližně 25 % jejího obyvatelstva. Makedonští Albánci, žijící na kompaktním území západní Makedonie a ve Skopje, zakusili v 70. a 80. letech ještě horší zacházení ze strany místních komunistických úřadů než jejich soukmenovci v srbském Kosovu. Slabý a bezbranný makedonský stát byl proto nucen hledat s nimi určitý modus vivendi. Kdyby Albánci a Makedonci začali mezi sebou bojovat dotklo by se to bezprostředně bezpečnostních zájmů čtyř makedonských sousedů – Albánie, Bulharska, Řecka a Srbska. Válka v Makedonii by destabilizovala celý jižní Balkán a hrozila by rozšířením konfliktu za hranice bývalé Jugoslávie. To však NATO a zejména Spojené státy americké nemohly s ohledem na své životně důležité zájmy ve východním Středomoří dovolit. Z tohoto důvodu se nejen NATO, ale i celé mezinárodní společenství zdráhalo uznat kosovskou nezávislost, neboť samostatné Kosovo by dozajista působilo jako silný magnet pro Albánce v Makedonii a dále by destabilizovalo celou oblast.

Mezinárodní společenství (autoři jsou si vědomi vágnosti a mnohoznačnosti tohoto pojmu a používají jej pouze proto, že se v této formě užíval pro nedefinovatelné označení „demokratických velmocí“, případně „Západu“). Bylo ochotno povolit kosovským Albáncům nanejvýš rozsáhlou autonomii na Bělehradu, přičemž souhlasilo s tím, že tuto autonomii zaručí přítomnost mírových jednotek NATO. Když kosovští Albánci v Rambouillet konečně ustoupili od požadavku na nezávislost, spoléhali možná právě na skutečnost, že Milošević a srbsští nacionalisté nikdy nepřipustí přítomnost vojsk NATO na „posvátném území Kosova“. NATO se záhy dostalo do pasti, když předčasně odkrylo své karty a veřejně deklarovalo svou ochotu nasadit k intervenci pouze své vzdušné síly. Kdyby ustoupilo, ztratilo by veškerou důvěryhodnost. Zároveň si jeho velitelé i někteří špičkoví politici uvědomovali, že nemají dosud ani stanoveny válečné cíle, kterých chtěli bombardováním dosáhnout. Všeobecně se očekávalo, že se Milošević během několika dnů vzdá, ovšem nikdo nepromýšlel situaci, která by nastala, kdyby tak neučinil.

Fakt, že se operace neúčastnily pozemní síly poskytl Miloševićovi nesmírnou strategickou výhodu. Srbský vůdce nezaváhal a nasměroval statisíce utečenců do Albánie, Makedonie a Černé Hory. Rozhodnutí NATO zabránit humanitární katastrofě ve skutečnosti podstatnou měrou přispělo k schylující se tragédii.

Pomineme zde úlohu Ruska a Číny, které se v tomto konfliktu představily pouze ve vedlejších rolích jako mocnosti druhého řádu. Rusko se sice snažilo nějak prosadit, ale jeho jen zčásti skrývané prosrbské sympatie mohly jen stěží přispět ke zdárnému vyřešení situace. Jeho

odpor vůči bombardování nedokázal akci NATO zastavit. Otázkou zůstává, jak by se události vyvinuly, kdyby bylo Kosovo obsazeno hned od počátku pozemními jednotkami s širší mezinárodní podporou (NATO + Rusko, případně mírové sbory OSN). Čína se v konfliktu angažovala jen minimálně a za zmínku stojí pouze protesty, které vyvolal nešťastný zásah čínské ambasády v Bělehradě střelou s plochou dráhou letu.

6) Přehled dosavadních strategií řešení konfliktu a jejich výsledky

Už v průběhu předchozích válečných konfliktů na Balkáně upozorňovali mnozí odborníci na neobyčejnou provázanost jednotlivých třecích ploch v tomto prostoru. Doporučovali proto od počátku řešit Jugoslávskou krizi vcelku jako jeden složitý problém, jehož součástí je i otázka albánské menšiny v Kosovu, Sandžaku a Makedonii. Přesto byl však tento problém tak trochu ve stínu válečných událostí v Bosně a Hercegovině. Mezitím, co se hledalo řešení pro aktuálně největší válečný požár v Chorvatsku a v Bosně, doutnal a rozdmýchával se konflikt na jihu Balkánu. Postupně vystupovala na povrch podivná geografická zvláštnost, kdy balkánský „sud prachu“ vybuchoval v malých dávkách od severu k jihu.

Už v předchozích kapitolách jsme se zmiňovali o tom, že z počátku usilovali kosovští Albánci o obnovu bývalé autonomie v rámci Srbska. Chyběl jim však protějšek k dialogu. Srbská strana byla zaměstnána probíhající válkou a domnívala se, že má situaci v Kosovu pod kontrolou.

To vše se změnilo 22. dubna 1996, kdy se poprvé ozvaly zbraně UÇK a zemřeli první Srbové v Kosovu. Útok byl záměrně namířen proti civilistům a vyvolal ostrou odvetu srbských bezpečnostních sil. Spirála násilí začala nabírat obrátky. Jak počet obětí na obou stranách narůstal, EU i USA si začaly uvědomovat, že v této oblasti hrozí válka, a proto sem vyslaly delegace, aby prozkoumaly situaci. Veškerá diplomacie však spočívala ve varování obou stran, aby nepoužívaly násilí. Srbské síly se rozhodly zlomit odpor UÇK přímo v její baště v údolí Drenica a v březnu 1998 proto zahájily velkou ofenzívu, která vyvolala útěk civilního obyvatelstva. Podobné etnické vyhánění se dělo v srbské režii stejně jako na jiných místech Balkánu. S čím však Milošević nepočítal byl fakt, že mezinárodní společenství nezůstalo vůči jeho akci tentokrát netečné. V obavách před velkou uprchlickou vlnou, která by zaplavila (nejen) sousední státy a destabilizovala celou oblast naléhalo na srbskou vládu, aby upustila od pronásledování Albánců v Kosovu. Západ se snažil přivést obě strany k jednání, což se mu konečně podařilo na jaře 1999 v Rambouillet. Srbové se však nedokázali smířit s mezinárodním protektorátem v Kosovu. Oprávněně volali po odzbrojení UCK a požadovali

záruky bezpečnosti pro srbskou menšinu v Kosovu. Obávali se, že Albánci pod mezinárodní ochranou vyhlásí nezávislost.

Bezradné mezinárodní společenství vsadilo vše na jednu kartu a pohrozila bombardováním srbských vojenských sil rozmístěných v Kosovu silami NATO. Aliance jednala na základě nové doktríny, která vznikla během konfliktů v Chorvatsku a v Bosně. Podle ní je vojenská intervence proti suverénnímu státu oprávněná, jestliže předchází anebo zastavuje porušování lidských práv ze strany tohoto státu vůči jeho vlastním občanům, v tomto případě kosovským Albáncům. Severoatlantické alianci se nakonec po tříměsíčním bombardování podařilo vnutit Srbsku svou vůli a Kosovo se ocitlo pod mezinárodním protektorátem. Přesto však celá akce za sebou zanechala skličující dojem. Během leteckých úderů byla na straně NATO zjevná nepřipravenost. Ta se ještě očividněji projevila po dosažení vítězství, kdy aliance nedokázala zabránit UÇK v nastolení režimu zastrasování a vraždění, který vedl k odchodu téměř celé srbské menšiny z Kosova během několika týdnů po návratu Albánců. Jestliže ani největší vojenská mašinérie v dějinách není schopná zavést právo a pořádek v této malé, avšak z hlediska Balkánu klíčové oblasti, je další osud Kosova zřejmě ve hvězdách.

7) Seznam sporných bodů

- *odlišné vnímání území v podání obou národností*: Srbská představa území odkud vzešla jejich kultura a hlavně srbská státnost (středověký stát Štěpána Dušana). V srbských nacionalistických kruzích 19. století se postupem času vytvořil „Kosovský mýtus“ a s ním spojené různé legendy (třeba o královi Markovi) a pověry. Albánci také považují kosovské území za své, a to z daleko prostších důvodů, prostě tam žijí a je jich naprostá většina.
- *náboženství*: Aby toho nebylo málo, obě dominantní kosovské národnosti vyznávají odlišné náboženství. Pravoslavní Srbové mají v Kosovu pochováno velké množství národních světců (srbská církev je autokefální) a v okolí jejich hrobů vyrostly významné pravoslavné kláštery. Srbská menšina se právem bojí o zachování svého kulturního dědictví, neboť k rabování klášterů a hanobení svatých ostatků ze strany Albánců už došlo a v současné době i dochází. Muslimští Albánci momentálně vystupují v roli toho silnějšího a stejně jako předtím Srbové toho zneužívají. Spekuluje se o napojení albánských extremistů (marginální, ale viditelné prvky v albánské společnosti) na mezinárodní teroristické sítě, spojení s drogovými kartely je již prokázáno.

- *rostoucí eskalace napětí*: Tento problém je typický pro každý etnicko – náboženský konflikt, kosovský nevyjímaje. Násilí se stupňuje a jeho vývoj v podstatě kopíruje spirálu. Jedna strana něco spáchá a druhá jí to vrátí ve větším měřítku atd. Myslím, že nemá cenu se o tomto bodu dále rozepisovat.
- *nevyjasněný stát – právní status Kosova*: Problém, který by se měl vyřešit za všeho nejdříve, aby bylo oběma stranám jasné, na čem jsou. Formálně je Kosovo součástí Srbska, ale dozor zde vykonávají jednotky OSN. Faktická moc je v rukou extremistů z UÇK, kteří za nečinného přihlížení mnohonárodnostních jednotek zastrahováním podmaňují civilní obyvatelstvo.

8) Strategie vedoucí k vyřešení konfliktu

- dočasné rozšíření pravomocí jednotek OSN: mělo by to vést k odstranění extremistů z veřejných funkcí (jakési očištění občanské společnosti)
- vyjasnění mezinárodního statusu Kosova: Nejideálnější by byl vznik Kosovského federativního státu nezávislého na Srbsku i Albánii, který by fungoval pod dohledem OSN nebo EU. Fakticky by to znamenalo rozdělení Kosova na dvě části.
- Celé dění by mělo za úkol uměle oddělit znesvářené strany, protože v tomto konfliktu musí dojít napřed k fázi uklidnění, poté oddechnutí a pak je možno usmiřovat. Po uplynutí určitého časového horizontu by mohlo být vyhlášeno referendum o zániku nebo setrvání federace.
- Soužití obou etnik není důležité jen z pohledu balkánského regionu, ale i z hlediska sjednocující se Evropy. Pokud nemá integrace Evropy ustrnout, musí pokrýt celé Evropské území, tedy i Balkán. V rámci Evropy budou žít Albánci a Srbové v jednom spolku.
- Navrhovaný Kosovský federativní stát je jakousi zkouškou na období, které musí nutně přijít – Evropský stát.

Kosovo

Seminární práce do předmětu Politická geografie

Vypracovali: Petr Bubela, Richard Hubl, Marika Hildebrandová, Vladimír Petlach

Jaro 2004